

Кніжная эра

Першай свае старажытныя фаліянты разгарнула перад намі абласная бібліятэка імя М. Горкага – найбагацейшы на Брэстчыне інтэлектуальны рэсурс, фонды якога налічваюць каля 900 тысяч кніг. Якія перліны захоўваюцца ў калекцыі рэдкай кнігі і як вядзецца іх вывучэнне, паказалі і распавялі супрацоўнікі бібліятэкі.

Ведай нашых!

Перш чым гаварыць пра гонар бібліятэкі – рэдкія і ўнікальныя выданні, – цікаўлюся, ці няма дэфіцыту кніжных крыніц аб Скарыне. Не сакрэт, што звесткі пра асветніка-першадрукара ў многіх абмяжоўваюцца ненадзейнымі інтэрнэт-рэсурсамі.

– Я пераканана, што кожны адукаваны чалавек ведае, хто такі Францыск Скарына. А калі ёсць недахопы ў ведах, мы з задавальненнем забяспечым інфармацыяй – і навуковай, і папулярнай, – запэўнівае дырэктар абласной бібліятэкі імя М. Горкага Тамара Данілюк і дэманструе грунтоўныя акадэмічныя выданні, сярод якіх – энцыклапедыя “Францыск Скарына і яго час”.

Цікава тое, што з цягам часу выданні пра чалавека, які падарыў нам кнігі, самі становяцца бібліяграфічнай каштоўнасцю. Так, да папярэдняга юбілею абмежаваным тыражом выйшла “400-годдзе беларускага друку”, што зараз прылічваецца да рэдкіх асобнікаў у бібліятэцы. Думаю, такі ж лёс напаткае і багатае факсімільнае перавыданне

пражскіх кніг Бібліі да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання “Кніжная спадчына Францыска Скарыны”.

Для першага ж знаёмства маладой аўдыторыі з асобай асветніка Тамара Паўлаўна рэкамендуе папулярную трохтомную энцыклапедыю “Францыск Скарына” Алеся Сушы, дзе вельмі даступнай, жывой мовай распавядаецца пра жыццё першадрукара. Дарэчы, прэзентацыя выдання пройдзе ў абласной бібліятэцы ў межах тыдня дзіцячай і юнацкай кнігі ў сакавіку. А “замацаваць” знаёмства са Скарынам можна комплекснай выязной выставай, падрыхтаванай супрацоўнікамі Горкаўскай бібліятэкі.

Факсіміле, “эльзевіры” і Брэсцкая Біблія

Калекцыя рэдкіх кніг абласной бібліятэкі налічвае 1200 адзнак і складаецца з літаратуры, выдадзенай да 1941 года. Некаторыя з рарытэтаў прайшлі доўгі шлях, перш чым трапіць у бібліятэку, – пра гэта сведчаць штампы і адзнакі бібліятэк Масквы, Кіева, Санкт-Пецярбурга, Варшавы, кніжных фондаў розных устаноў і прыватных калекцый. Так, у сектары рэдкай кнігі ёсць экзэмпляры, знойдзеныя ў букіністычных магазінах і падароныя ўдзячнымі чытачамі і мецэнатамі, а таксама перададзеныя Брэсцкай мытняй. “Горкаўцы” ганарацца сабранымі ўнікальнымі матэрыяламі і не спыняюць працу па іх навуковым вывучэнні. Па зразумелых прычынах папаўненне гэтага фонду ідзе павольна.

Варта адзначыць, што ўзяць дадому ці ў чытальнай зале пагартаць кнігу, скажам, XVIII стагоддзя немагчыма. Падобныя экзэмпляры захоўваюцца ў асобным памяшканні, і доступ да іх маюць толькі спецыялісты па папярэдняй замове. Такое абмежаванне абгрунтаванае – бярэцца пад увагу высокая матэрыяльная і культурная каштоўнасць кніг.

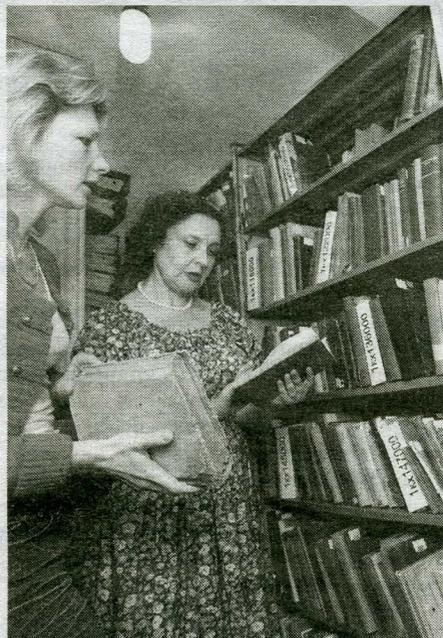
Якія ж рарытэты захоўваюцца ў “скарбніцы” буйнейшай бібліятэкі Брэстчыны?

Вянчае спіс рэдкіх выданняў фрагмент Брэсцкай Бібліі, аўтэнтычнасць якога пацверджана экспертамі з Беларусі і замежжа. Гэты старадрук XVI стагоддзя, менш чым на 50 гадоў “маладзейшы” за знакаміты Скарынаў “Псалтыр” 1517 года, быў набыты за кошт абласнога бюджэту.

Таксама падстава для гонару – факсімільныя выданні старажытных тэкстаў. Усё ж не трэба забываць, што да выдавецкай эры існавала працяглая рукапісная традыцыя. “У нас прадстаўлены факсіміле Тураўскага і Слуцкага Евангеліяў, – распавяла загадчык сектара рэдкай кнігі Горкаўскай бібліятэкі Ала Кузьміна. – Апошнія атрымалі ўсе буйныя бібліятэкі краіны ў межах рэспубліканскай акцыі ў 2010 годзе. Гэта ўнікальныя кніжныя помнікі нашай гісторыі”.

Увогуле брэсцкія бібліятэкары перакананы: каб раз і назаўсёды адчуць, што кніга – гэта не проста носыбіт ведаў, а твор мастацтва, плён чалавечай думкі і дзіця свайго часу, дастаткова патрымаць у руках... хоць бы томік выбраных твораў рымскага філосафа Луцыя Анея Сэнэкі на лацінскай мове. Але дакрануцца да самой гісторыі (а выдадзена кніга ў 1658 годзе ў Амстэрдаме, у друкарні славуных галандскіх выдаўцоў Эльзевіраў) можна толькі ў спецыяльных пальчатках. Як патлумачыла Ала Сцяпанавіч, гэта абавязковы “этыкет” працы з рарытэатамі. Ды і такую прыгажосць браць голымі рукамі не хапае нахабства: мініяцюрны том з цэльнаскураным пераплётам і залатымі абрэзамі зробіць гонар любому кнігасховішчу, бо мець “эльзевіраў” (менавіта так называюць выданні галандцаў) у сваёй калекцыі вельмі прэстыжна.

Сярод новых набыткаў у фондзе рэдкіх кніг – “Русская охотничья библиотека”, якая ўбачыла свет у 1905 годзе ў друкарні Ёселя Кобрынца ў Брэст-Літоўску. Кніга ўяўляе сабой каталог тэматычных выданняў, многія з якіх друкаваліся таксама ў Брэсце. “На антыкварных кніжных аўкцыёнах яна пазначаецца як бібліяграфічная рэдкасць, – гаворыць Ала Кузьміна. – А для нас пасля дасканалы вывучэння можа стаць крыніцай інфармацыі аб мясцовай друкарні. Кожная старая кніга мае сваю гісторыю, і прасачыць яе лёс – гэта прафесійны выклік для нас”.

Кніжная эра

Заканчэнне. Пачатак на 11-й стар.

Дарэчы, як высветлілася, кнізе не абавязкова “чакаць” некалькі стагоддзяў, каб стаць рэдкасцю: некаторыя сучасныя выданні выпускаюцца такой высокай паліграфічнай культуры, што адразу прэтэндуюць на званне “бібліяграфічны цуд”. Ёсць такі і ў абласной бібліятэцы – двухтомнік Яўгена Неміроўскага “Кнігі, якія змянілі свет”, выдадзены ў Расіі ў 2015 годзе. Унікальнаму зместу (гісторыя сусветнага кнігадрукавання ўключна са Скарынам і Брэсцкай Бібліяй) адпавядае шыкоўнае аздабленне: італьянская дызайнерская папера, металічныя вугалкі, цісненне чатырма відамі фольгі, аднабаковы сярэбраны абрэз... Сапраўдны шэдэўр кнігавыдання.

Не менш узрушальна для кнігалюба ўбачыць прыжыццёвыя выданні Максіма Горкага, Івана Буніна, Дзмітрыя Меражкоўскага і іншых вядомых літаратараў. Адным словам, фаліянты і кніжныя мініяцюры на рускай, французскай, польскай, латыні і іншых мовах, сабраныя ў сектары рэдкай кнігі, вывучаюцца і ашчадна захоўваюцца. Каб адным сваім існаваннем пацвердзіць мудрасць выказвання “Кнігі жывуць у часе, а час жыве ў кнігах”.

Вяртаючы памяць

У сферы інтарэсаў абласной бібліятэкі – не толькі фарміраванне багатага кніжнага фонду, але і актыўная навуковая

дзеясць. “Горкаўцы” ўдзельнічаюць у міжнародных праектах, арганізуюць навукова-практычныя канферэнцыі і круглыя сталы, тэмам і якіх становяцца вядомыя асобы і помнікі кніжнай спадчыны, звязаныя з Берасцейшчынай. Навукоўцы з Беларусі, Расіі, Польшчы, Літвы, Латвіі, Украіны традыцыйна збіраюцца ў горадзе над Бугам, а інфармацыя, атрыманая падчас абмеркаванняў, акумулявалася ў 4 зборнікі матэрыялаў і электронныя дыскі.

Як сказала дырэктар Тамара Данілюк, на рахунку абласной бібліятэкі ўжо некалькі буйных праектаў – напрыклад, “Берасцейскія кнігазборы: стан і перспектывы развіцця”, “Брэсцкая Біблія – унікальны помнік культуры XVI стагоддзя”. А міжнародныя праекты “Сапегіяна: Кнігазборы роду Сапег” і “Віртуальная рэканструкцыя спадчыны Ю. Крашэўскага” выконваліся пад эгідай ЮНЕСКА сумесна з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і буйнымі бібліятэкамі Расіі і Польшчы.

– Працягам навуковых сустрэч стане чарговая канферэнцыя, якая запланавана сёлета ў кастрычніку, – анансавала Тамара Паўлаўна. – Яна будзе прысвечана 500-годдзю беларускага кнігадрукавання і асобе Францыска Скарыны – безумоўна, мы не маглі абысці ўвагай такую значную для беларускай і сусветнай кніжнай традыцыі дату.

Алёна САЦУТА
Фота Валерыя КАРАЛЯ
(з архіва рэдакцыі)